

Inleiding

Hoofdstuk 13

Loopbaanverandering: Dokter, ik heb een gat in mijn hand.

Inleiding

Iedere prostituee moet kunnen stoppen wanneer hij/zij wil, per dag, per week, per maand of voorgoed. Dat is immers een gevolg van het recht op seksuele zelfbepaling: een al of niet betaalde seksuele relatie beëindigen.

De laatste tijd is er veel aandacht voor verandering van loopbaan voor prostituees, met andere woorden voor begeleiding van prostituees die 'uit het leven willen'. Gemiddeld werkt een vrouw zo'n vijftien jaar als prostituee, een jongensprostituee werkt korter. Maar er zijn in tegenstelling tot in andere beroepen, geen goede uitstapregelingen. En een mooi afscheid om haar nog even ten overstaan van familie en vrienden in het zonnetje te zetten is er al helemaal niet bij.

In andere sectoren maken carrièreverandering, promotiekansen, bijscholing, omscholing en uittreedregelingen deel uit van de arbeidsvoorwaarden. Daarentegen waren prostituees in het verleden vooral aangewezen op stoppersprogramma's van hulpverleners. Meestal gingen die ervan uit dat uittredende prostituees radicaal stopten en al hun contacten met het wereldje verbraken. Hun arbeidsverleden in de prostitutie zou alleen maar nadelen en geen voordelen hebben opgeleverd. Zo zouden ze in een ritme hebben geleefd dat ze snel moeten afleren. Een sollicitatiecursus waarin ze vooral moesten leren op tijd op te staan, behoorde tot de vaste onderdelen van zo'n stoppersprogramma.

Rol gemeente

In 2004 was er politieke druk op gemeenten om uitstapprogramma's mogelijk te maken. Veel gemeenten bewezen dan ook lippendienst aan dit streven. Een uitzondering was Deventer waar men had bedacht dat een verpleegster prostituees moest helpen met stoppen. Men wilde een buddy systeem opzetten net als voor het begeleiden van zieke mensen. Er was echter een klein probleempje. In Deventer werkten nauwelijks Nederlandse vrouwen. Deventer was namelijk een van de gemeenten waar illegalen werden gedoogd.

De aandacht voor loopbaanverandering van de politiek werd overvleugeld door de druk van diezelfde politiek om zowel de loverboyproblematiek als huiselijk geweld aan te pakken. Veel gemeenten hebben ook in de bestrijding hiervan geïnvesteerd. Vaak was dat een reden om ons naar huis te sturen met het argument dat ze al genoeg doen voor prostituees.

De landelijke overheid ondernam wel stappen. De Mr. de Graafstichting kreeg subsidie om een informatiefolder voor gemeenten te maken. Ook wij kregen financiering voor een loopbaanbegeleidingsproject.

De kracht van De Rode Draad was dat ex-prostituees dit project leidden en als voormalige collega's een luisterend oor boden. Wij wilden daarin met extra financiële steun van de lokale overheid in samenwerking met het CWI trajecten ontwikkelen voor prostituees die ander werk zochten.

Als eerste hadden we contact met het CWI Nijmegen en de gemeente. Hierover zijn lange, in eerste instantie vruchtbare, onderhandelingen gevoerd. De verantwoordelijkheid voor de projectleiding zou gedragen worden door het CWI Nijmegen. Deze gemeente had een officieuze toezegging gedaan om hun inzet in dit project financieel te ondersteunen: uit het cliëntenbestand uit het CWI Nijmegen zouden (ex)prostituees die ingeschreven stonden als werkzoekende, worden begeleid naar ander werk. De mogelijke kosten van een eventueel noodzakelijke beroepsopleiding, zouden worden gedragen door de gemeente.

Hierdoor zou het project een grotere draagwijdte hebben dan oorspronkelijk de bedoeling was en zou een van de doelstelling op voorhand al behaald zijn: een gemeente die haar verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van (ex)prostituees.

Het CWI Nijmegen, toonde zich enorm coöperatief en was zeer enthousiast over dit project.

In de hoop op navolging zijn CWI's in andere steden benaderd.

Dit bleef zonder resultaat.

Pas in juni 2004 ontvingen wij definitief bericht van de gemeente Nijmegen waarin ons werd meegedeeld dat zij af moest zien van samenwerking wegens gebrek aan financiële middelen.

Geachte mevrouw ,

Helaas moet ik u mededelen dat er onvoldoende beschikbaar budget is om serieus een bijdrage aan het project te kunnen leveren. We zien geen andere mogelijkheden binnen de gemeente om extra financiële middelen in te zetten. Naar aanleiding van uw reactie heb ik het bij de wethouder nagevraagd. Het klopt dat het enthousiasme groot is bij de wethouder, maar de begroting is dusdanig dat wij niet in de gelegenheid zijn om bij te dragen. Het budget voor emancipatie is zeer gering. Daarnaast hebben de bezuinigingen niet alleen het effect dat het college extra naar de kosten kijkt voordat zij iets uitgeeft, maar ook dat er weinig nieuwe projecten gestart worden.

De wethouder had geen inhoudelijk bezwaar tegen het project, maar financieel is het niet realiseerbaar met het bestaande budget.

De Rode Draad schreef terug:

Hartelijk dank voor uw reactie. Maar de uitkomst vind ik teleurstellend. In ons gesprek is min of meer toegezegd dat we het project voor 5-10 cliënten zouden kunnen starten. Mevrouw S. was erg enthousiast en was benieuwd naar de uitkomst van het project.

Daarop besloten we in overleg met het ministerie enkele vrouwen te volgen in het veranderen van loopbaan en vooral te letten op hun contacten met de CWI's

Een van de vrouwen die we gevolgd hebben was Anna. Zij had een spaarpot en meende de tijd tot ze een baan vond te kunnen overbruggen, ondanks haar betrekkelijk hoge huur. Ze besloot zich in te schrijven bij het CWI, dagelijks de vacaturebank te bezoeken en een uitkering aan te vragen. Daarnaast liet ze zich inschrijven bij diverse uitzendbureaus. Ze wilde in eerste instantie niet vertellen dat ze in de prostitutie werkzaam was, maar zei dat ze zelfstandig als masseuse een praktijk uitoefende. Een deel van de periode die ze had gewerkt, heeft ze voldaan aan de belastingplicht, maar was daar een jaar geleden mee gestopt, omdat haar inkomsten daalden.

Bij het CWI werd zij uitermate vriendelijk behandeld. Inmiddels is hier bekend dat zij in de prostitutie heeft gewerkt en daar wordt zeer zorgvuldig mee omgegaan.

Prostituees hebben een verleden, anderen hebben een cv.

Wanneer iemand zich wil aanmelden als werkzoekende bij het CWI volgt een intake. Naast persoonlijke gegevens worden gegevens over (beroeps)opleiding en werkervaring geregistreerd. Afhankelijk hiervan worden personen beoordeeld en ingedeeld in een van vier fasen van bemiddelbaarheid voor de arbeidsmarkt.

Mensen met werkervaring, sociale vaardigheden, een goede opleiding en dergelijke zijn goed bemiddelbaar voor de arbeidsmarkt en worden door het CWI ingedeeld in fase 1 en 2. Het is heel goed mogelijk dat (ex)prostituees met bepaalde vaardigheden, zonder dat zij hoeven te zeggen dat zij in de prostitutie hebben gewerkt, door kunnen stromen naar een andere baan. Dit is waarschijnlijk de verklaring waarom veel CWI's en Sociale Diensten stellen dat zij geen prostituees in hun bestand hebben. Zij herkennen ze domweg niet.

Dit zou impliceren dat (ex)prostituees als zodanig niet bang hoeven te zijn om gediscrimineerd te worden door ambtenaren die hen bemiddelen, omdat zij niet hoeven te zeggen dat zij in de prostitutie hebben gewerkt. Dit gaat echter alleen op wanneer zij een goede opleiding hebben, op relevante werkervaring kunnen bogen, over sociale vaardigheden beschikken etcetera. Dit is bijvoorbeeld van toepassing op Johan

Johan

Johan is eind twintig, heeft een goede opleiding en had gedurende een paar jaar een goede baan in de ICT-sector.

Hij is daarnaast de prostitutie ingegaan, omdat hij "er genoeg van had zijn goeditziende lichaam gratis ter beschikking te stellen." Hij had al snel een netwerk van onder andere buitenlandse, uiterst bemiddelde heren om zich heen verzameld die hij bij hun bezoek aan Amsterdam gedurende hun verblijf tegen betaling begeleidde in alles en nog wat.

Een vermindering van het aantal contacten en verdiensten, in combinatie met de zwaarte van dit soort escortwerk (een klantcontact duurt met regelmaat langer dan 24 uur), deed Johan er voor kiezen een heel andere richting in te slaan. Hij heeft zijn oude stiel weer opgepakt.

Daarnaast wordt er door bemiddelende instanties wel erkend dat de overgang van prostitutie naar ander werk bepaalde moeilijkheden met zich meebrengt, maar het ontbreekt nog aan een concrete aanpak om die moeilijkheden te overwinnen.

Mensen die minder goed of niet bemiddelbaar zijn worden "afgeschat" in fase 3 of fase 4.

Sinds een aantal jaar is het niet meer de taak van het CWI of de Sociale Dienst om met deze mensen een intensief traject in te gaan voor scholing en begeleiding naar de arbeidsmarkt.

Deze taak is overgedragen aan de zogeheten reïntegratie bureaus.

Personen die in fase 4 verkeren zijn door omstandigheden zeer moeilijk bemiddelbaar.

Mogelijk maken enkele vrouwen die in deze fase terechtkomen zich als ex-prostituee bekend, maar dat is niet specifiek uit onderzoek naar voren gekomen.

Over het algemeen geven de CWI's aan dat het probleem met de doelgroep tweeledig is:

- Gebrek aan werkervaring in een reguliere arbeidsorganisatie
- Gebrek aan opleiding

Daarnaast hebben zij te kampen met het algemene probleem dat er op de arbeidsmarkt weinig ruimte is voor nieuwkomers. Dit heeft met de economische recessie te maken.

Dat speelt bijvoorbeeld een andere vrouw parten die wij gevolgd hebben, Lourdes . Zij volgt al lang Nederlandse les, bij een particuliere instelling. Aangezien ze al lang in Nederland is, komt ze niet in aanmerking voor de gratis Nederlandse lessen, die bij een inburgering horen. Maar omdat ze nauwelijks vrienden en geen werk heeft, ontwikkelt haar taalvaardigheid zich heel langzaam.

Alvorens haar uitkering werd toegekend heeft ze bezoek gehad van ambtenaren van de Sociale Dienst die onderzoek deden naar haar financiële - en woonsituatie. Dat maakte haar behoorlijk overstuur: ze woonde in het centrum van de stad, in een duur appartement dat voor haar nieuwe status als uitkeringsgerechtigde onbetaalbaar werd. De wachttijd tot de toekenning duurde uiteindelijk maanden en ze raakte door haar reserves heen, waardoor ze zoals ze zelf aangaf gedwongen werd te gaan tippelen. Dat heeft ze een poosje gedaan, tot haar uitkering werd toegezegd.

Uitkeringsperikelen

Het is problematisch om tijdelijk een overbruggende uitkering bij de sociale dienst te krijgen voor de dagen dat men niet meer in de prostitutie werkt en nog geen ander werk heeft.

Prostituees kunnen immers niet aantonen dat ze ‘ontslagen’ zijn of niet meer in staat zijn tot een volledige werkweek in de prostitutie..

Dwingen tot voltijds-prostitutie is ook dwang tot prostitutie en CWI's (Centrum voor Werk en Inkomen, de vroegere arbeidsbureaus) en Sociale Diensten mogen dat niet. Een sekswerker bepaalt immers net als iedere andere burger zelf hoeveel tijd zij aan seksuele contacten besteedt. Nog steeds denkt men dat deze instanties dat wel kunnen. Minister Sorgdrager en alle ministers van justitie die na haar kwamen hebben De Kamer keer op keer op dit punt gerust moeten stellen.

Minister Korthals heeft tijdens de behandeling van het wetsvoorstel immers het standpunt verwoord in zijn opmerking dat prostitutie nooit passende arbeid kan zijn.

Wel geldt een sollicitatieplicht voor alle andere vormen van passende arbeid, anders dan prostitutie.

De laatste tijd signaleren we een nieuw probleem. Veel vrouwen worden gedwongen tot zelfstandig ondernemerschap en moeten zelfs mede-eigenaar van een bedrijf worden of een BV oprichten. Dit komt voort uit pogingen van exploitanten loondienst te vermijden. Vooral de vrouwen die een BV oprichten worden geacht 18.000 euro te hebben geïnvesteerd waarvoor ze zich waarschijnlijk (bij de exploitant) in de schulden hebben gestoken. Bij aanvraag van een uitkering bij sociale diensten kan men van haar eisen dat ze eerst het geld opmaakt dat ze in de BV heeft gestopt.

Bij ‘ontslag’ uit een situatie die in feite loondienst is, kunnen prostituees een uitkering bij het uitvoeringsorgaan sociale zekerheid aanvragen. Het UWV behandelt naar ons weten deze aanvragen welwillend maar de problemen ontstaan wanneer ex- prostituees zich bij het CWI gaan inschrijven. Ze zijn bang dat hun beroepsverleden via de kaartenbakken in de openbaarheid komt. En ze vrezen ook een negatieve bejegening door die instelling. Dat overkwam Ellen

Ellen

Ellen woont in het Gooi. Toen ze contact zocht met De Rode Draad was ze zo boos, dat ze zelf niet kon bellen. Ze liet haar vriendin met ons praten. Die had haar overgehaald om met ons contact op te nemen, om haar beklag te doen, want ‘we hadden immers dit project’.

Ellen had een paar jaar als prostituee gewerkt, maar vond het niet meer de moeite waard. De verdiensten waren niet meer zoals vroeger, op controles door de belastingdienst zat ze niet te wachten en ze had geen zin om te concurreren met ‘‘Oost-Europese amateurs die met hun pooiers de markt komen verpesten’’.

Ze had zich goed georiënteerd, wist dat ze kon proberen tijdelijk een bijstandsuitkering te krijgen, en ging op zoek naar een andere baan. Het kon haar niet zoveel schelen: ze vindt het leuk om met mensen om te gaan, en een winkel of de zorg leek haar wel wat. Ook wilde ze een beroepsopleiding volgen, en volgens haar kon het CWI haar hierbij goed helpen.

Tijdens de behandeling van de aanvraag voor een uitkering door een ambtenaar van de sociale dienst, werd ze uitgenodigd voor een gesprek. Ellen schaamde zich niet voor haar verleden. Ze vindt het een eerbaar beroep. Ze heeft jarenlang op een eerlijke manier haar geld verdiend.

Ellen gaf naar eer en geweten antwoord op de vragen van het CWI. Als reden om ander werk te zoeken, gaf ze op er genoeg van te hebben, dat ze een normale baan wilde, zonder gedoe: van negen tot vijf en aan het eind salaris, vakantiegeld en later pensioen.

Ze was totaal niet voorbereid op de reactie van de ambtenaar. Deze werd rood en schuifelde op zijn stoel heen en weer, alvorens zijn reactie kwam. Ellen was volgens hem ‘‘een jonge, aantrekkelijke vrouw, die nog best een paar jaartjes mee kon. Als zij de afgelopen zeven jaar als hoer gewerkt had, kon ze nog best een aantal jaren op haar rug gaan liggen.’’ Hij begreep niet hoe ze in het haar hoofd haalde om haar hand op te houden op kosten van de samenleving.

Ellen en haar vriendin kwamen op bezoek bij De Rode Draad. Een medewerker van de Rode Draad heeft contact gezocht met de Sociale Dienst in haar woonplaats en het verslag van het gesprek tussen Ellen en de ambtenaar samengevat.

Degene die haar te woord stond, reageerde ongelovig, en benadrukte dat er standaardprocedures voor intakes zijn en dat natuurlijk niemand discriminerend en vernederend benaderd mag worden. Er zou navraag worden gedaan.

Parttime werken

Uit onze contacten met prostituees blijkt dat zij zelden van de ene op de dag stoppen met hun werk. Men gaat bijvoorbeeld parttime werken en oriënteert zich intussen op de nieuwe situatie. Een radicale breuk met het prostitutiemilieu als vast onderdeel van ‘stoppersprogramma’s is derhalve niet realistisch.

Net zo min als aan vutters en andere uittrekers wordt gevraagd om volledig te breken met oud-collega’s en het beroep, moet men dat van prostituees eisen. Daartoe benadrukt De Rode Draad dat een soepele overgang naar een tweede beroeps carrière meestal gepaard gaat met mogelijkheden tot parttime werken.

Tot eind jaren tachtig werd onder een volledige werkweek in de prostitutie twaalf uur werken per dag gedurende zes dagen per week verstaan maar tegenwoordig wordt parttime werken vaker normaal gevonden. Daartoe hebben prostituees ook alle recht. Dat prostituees bij wijze van overgang naar een nieuwe situatie parttime gaan werken, wordt overigens ook bevestigd door wetenschappelijk onderzoek. In 1989 verscheen het rapport Hoe (ex) prostituees zich (zelf) redden van de hand van I. Vanwesenbeeck, M. Groen en S. Altink. In dit onderzoek werd al bevestigd dat het uitstappen heel geleidelijk gaat. Veel vrouwen beginnen weer om een acuut geldgebrek te verhelpen. Tevens blijkt dat een loopbaanverandering alleen succesvol is als een persoon of een organisatie de vrouw in een nieuw netwerk brengt.

Parttime kunnen werken is niet alleen van belang als een uitvloeisel van het recht op fysieke en geestelijke integriteit, maar dient ook om de toekomst veilig te stellen. Een baan ernaast kunnen hebben lost het probleem op van het moeten witwassen van de cv. Veel vrouwen

durven, willen of kunnen niet hun prostitutie-ervaring in hun cv te zetten. Bovendien kunnen vrouwen in zichzelf investeren voor de lange termijn. Voorts moeten ze leren om in organisaties te functioneren. Concurrentie staat hoger aangeschreven dan samenwerking. Met andere woorden: wij hebben de indruk dat prostituees die naast hun prostitutiewerk ander werk doen, 'er beter uitkomen', wat in de praktijk blijkt te kloppen.

Een van de meest gehoorde argumenten die wij horen van (ex)prostituees is dat zij juist twifelen aan hun kansen als ze full-time in de prostitutie hebben gewerkt en geen "normale" baan ernaast hebben gehad.

Een groot deel van de vrouwen met wie De Rode Draad in contact komt heeft bijna uitsluitend prostitutie als werkervaring. Zij hebben geen of slechts een afgebroken opleiding. Daardoor zijn zij slecht bemiddelbaar. De werkervaring in de prostitutie kan tot nu toe hoogstens als 'levenservaring' worden betiteld, want hun ontwikkelde vaardigheden worden nog niet als beroepsvaardigheden erkend. Dat speelde bijvoorbeeld Annemiek parten.

Annemiek

Annemiek is halverwege de twintig. Ze heeft vijf jaar voor een loverboy gewerkt, en is al een tijdje bij hem weg.

Ze is langdurig depressief geweest, maar is nu weer vrolijk. Ze is daadkrachtig en is vast van plan zich er niet onder te laten krijgen. Toen ze bij de Rode Draad kwam 'had ze haar leven weer op de rails'. Ze wilde een 'normaal leven met een gewone baan'.

Ze had haar schulden afbetaald. Ze had een leuk huis gehuurd in een middelgrote stad in de buurt van Amsterdam en volgde een opleiding tot schoonheidsspecialiste.

De ambtenaar van de Sociale Dienst hielp haar met het zoeken naar werk. Hij wist niet dat ze in de prostitutie had gewerkt en wist nog een ander belangrijk ding niet. Annemiek was bezig haar leven helemaal zoals zij wilde in te richten: er zou nooit meer een kerel komen die haar vertelt wat ze moet doen en niet mag, en die haar geld inpikt. Ze kluste in haar 'vrije tijd' bij in het Wallengebied, een avond in de week. Ze had hier veel plezier in en het deed haar goed dat ze wat geld verdiende. Volgens haar eigen zeggen kon ze zo haar verleden als slachtoffer van een loverboy beter verwerken.

Ze wilde graag een baan als schoonheidsspecialiste en zocht intensief en gericht in haar woonplaats en omgeving.

Ze bezocht de Rode Draad omdat ze een CV wilde schrijven. Hierin wilde ze niet opnemen dat ze in de prostitutie had gewerkt (en nog werkte). Met dit hiaat in haar CV wist ze in eerste instantie geen raad.

De CV van Annemiek vertoonde na een paar middagen zenuwachtig verzinnen en typen een indrukwekkende staat van dienst als horecamedewerkster, schoonheidsspecialiste en als masseuse.

Tijdens gesprekken met de Rode Draad kreeg Annemiek meer zelfvertrouwen. Ze bleek alle werkzaamheden die ze had vermeld wel degelijk had verricht en hier ervaring in had opgedaan.

Inmiddels had ze een vacature gezien voor de functie van assistent schoonheidsspecialiste in haar woonplaats. Ze werd uitgenodigd voor een gesprek. Dat verliep heel goed, maar uiteindelijk is er gekozen voor een andere kandidaat.

Annemiek ging niet bij de pakken neerzitten, integendeel. Omdat ze haar 'eerste sollicitatiegesprek' - zonder flauw te vallen van de zenuwen - goed had volbracht weet ze nu hoe dit verloopt, wat er zoal wordt gevraagd en hoe ze zichzelf in het gesprek kan presenteren.

Of ze stopt met werken in de prostitutie als ze eindelijk haar droombaan heeft gevonden? Zelf zegt ze van wel wegens haar behoefte aan 'een normaal leven met een gewone baan'. Maar als in een week tijd haar wasmachine, en haar televisie kapot gaan, en het dak van haar

schuurtje gaat lekken, zal zij zeker geen lening tegen torenhoge rente gaan afsluiten en spullen tegen afbetaling gaan kopen.

De voordelen van het parttime werken vervallen echter wanneer de andere werkgever erachter komt dat er wordt bijverdiend in de prostitutie.

Hallo allen,

Ik wilde alleen even wat zeggen over de hypocrisie hier in Nederland.

Ik werk al zes jaar voor een hulpverleningsinstelling.

Ik werkte daarnaast bij in de prostitutie. Dit werd keurig aan de belastingdienst doorgegeven.

Ik deed 2 ritten (escort) in de week van een uurtje om even iets extras te hebben.

Wat blijkt, ze zijn er achter gekomen. Een collega heeft naar zijn zeggen mij zien staan op internet (deze foto's waren onherkenbaar) en is naar de directie geweest.

Ik ben hierop ontslagen, bijna op staande voet. Ik mag blij zijn als ik nog een ww uitkering mag aanvragen. WE zijn nog in onderhandeling, althans volgens de advocaten.

Op mijn werk zelf was niets aan te merken.

In het CAO staat dat je neven functies aan moet geven. Dat heb ik nooit gedaan. Want dan hadden ze het nooit geaccepteerd.

Ze gooien het erop dat het in strijd is met het werk wat ik doe.

Ze halen er alles bij, met name omdat ik in het eerste gesprek toen ze me er mee confronteerde, ik het heb ontkend.

Nu verwijten ze me ook dat ik er om heen heb gedraaid.

Dan geef je netjes aan bij de belasting en het is ook nog legaal, en toch nog ontslagen.

Ik voel me als een crimineel behandeld, alsof ik iets ergs heb gedaan, iets gejat ofzo.

Ik wilde alleen even zeggen: lang leve de hypocrisie in Nederland.

Daar heb je dan 6 jaar voor gewerkt.

Het stigma

Ook al hebben vrouwen alles achter zich gelaten en werken ze ook niet meer parttime, dan kunnen er toch nog de grootste problemen ontstaan. Wat gebeurt er als je een baan vindt, en een van je collega's komt er achter dat je hebt gewerkt, wat je niet in het sollicitatiegesprek hebt vermeld?. Mag je dan ontslagen worden? De angst dat toekomstige werkgevers erachter komen een ex-prostitutiee in dienst te hebben, is niet ongegrond. Wij hebben regelmatig gehoord dat een prostitutiee moeilijkheden krijgt. Wij kennen voorbeelden van prostitutiees die daarom zijn ontslagen:

Goede Morgen Allemaal,

Ik heb een vraag. Zelf heb ik zo'n 20 jaar in de prostitutie gezeten, gestopt en een ... (opleiding gedaan) . Nu ben ik werkzaam bij .... waar ik het waanzinnig naar mijn zin heb. Nu vroeg ik een maand of twee geleden aan mijn hoogste team-cheffin of ze me wel wilden houden. Nee, je maakt teveel fouten. Twee weken geleden had ik met mijn consulent en een andere teamcheffin een gesprek en wat blijkt.....ik maak totaal geen fouten. Toen begon ik te denken. Mijn consulent heeft 2x gevraagd of mijn Teamcheffin al iets had gezegd. Nee zei ik, maar wat zou ze moeten zeggen?? Alles is hier krom. Ik maak fouten en ik maak geen fouten, ik begrijp er niets meer van. Ik heb gisteren een mail naar mijn consulent gestuurd en gevraagd of het met mijn verleden (prostitutie) te maken zou kunnen hebben. Zijn antwoord was vaag, zo las ik vanochtend in mijn mailbox maar ik kon er wel vanuit gaan dat dit de oorzaak is. Ik

heb me in de ziekte wet gegooid, ik kan dit niet aan. 20 jaar geestelijke intimidatie en lichamelijk geweld. Ik weet het dat heb ik zelf toe gelaten. Maar nu ben ik 4 jaar vrij en dacht een nieuw leven te kunnen starten. Per augustus is mijn contract afgelopen en sta ik weer op straat. Maar er wordt niet eerlijk tegen mij gezegd waarom ze me niet willen. Wat zijn de mogelijkheden voor mij. Ik was zo vreselijk blij met mijn 4 jaar vrijheid en ik ben nu echt in elkaar gestort.

De meeste praktische problemen die uittredende prostituees tegenkomen liggen op het vlak van de privacybewaking en stigma. Ook verkeren zij in een sociaal isolement omdat ze niet op een 'normale' manier over hun verleden kunnen spreken.

Goedemorgen,.

Ik heb enkele problemen.

Meer dan 20 jaar geleden heb ik ooit een paar maanden in een club gewerkt. Ik ben daar uitgekomen en heb jaren normaal kunnen werken in allerlei functies en heb een redelijk normaal leven op kunnen bouwen. Tot de laatste jaren. Ik ben verhuisd naar een andere stad, er is daar door omstandigheden iets bekend geworden over deze tijd en sindsdien heb ik overal problemen. Ik ben op het moment nogal onzeker geworden over mezelf, heb psychische problemen, nachtmerries, woede etc. die ik hiermee in verband breng. Ik kan het heel slecht accepteren dat ik jarenlang normaal heb kunnen functioneren en werken in "normale beroepen", ik heb opleidingen gedaan etc. en nu moet ik heel vaak op hele subtiele manieren iets over mijn "verleden" voelen.

Hebben jullie misschien maatschappelijk werkers of andere mensen die mij hiermee kunnen helpen? Ik heb wel eens gesprekken met het Riagg, maar ik weet niet of die mij goed begrijpen. Het is heel moeilijk af en toe voor me. Ik heb af en toe het gevoel dat ik alles voor niets heb opgebouwd.

Er wordt me verweten dat ik het verleden niet laat liggen, maar ik heb het er zelf nooit over. Het komt van anderen die het weten vaak, niet van mijzelf. Ik probeer het te relativiseren, en me er soms met grapjes vanaf te maken, en anderen proberen dat ook, maar het geeft me een gevoel van kwetsbaarheid. Een soort van "men kan alles maar doen wat men wil met me" zonder dat ik direct kan reageren. En als ik er dan echt daadwerkelijk over wil praten kan dat niet. Ik heb vrienden die het weten, maar die begrijpen het ook niet. Maar het lijkt alsof zij angstiger zijn dan ik. Er worden mij dan een soort van problemen aangepraat die ik niet heb.

Het is gewoon heel moeilijk om van dat stempeltje af te komen en om er zelf mee om te gaan.

Echt geld en snel geld

Een vast onderdeel van uitstapprogramma's is dat prostituees moeten leren met minder geld genoeg te nemen. In de aankondiging van de *realitysoap* ter redding van prostituees door Talpa benadrukte men dit probleem. En in de Verenigde Staten worden prostituees die willen uittreden behandeld als verslaafden, maar wel als verslaafden die geld verdienen in plaats van verliezen. Ook wij horen dat angst voor inkomensverlies een reden is om niet uit de prostitutie te stappen. Maar met de huidige stand van zaken valt het niet vol te houden- althans voor de meeste vrouwen dat een terugval in een netto inkomen het grootste probleem vormt.

Prostituees lopen tegen het vooroordeel op dat ze geacht worden financiële reserves te hebben, wat in de regel niet het geval is. Slechts een minderheid heeft 'wit gewerkt'. Dit geld

kan in principe 'legaal' gespaard worden of worden geïnvesteerd in de aankoop van een huis. Hoewel De Rode Draad gelijk kreeg toen zij een klacht indiende tegen de grote banken, die prostituees uitsloot van financiële dienstverlening, blijkt het in de praktijk nog een heel gevecht te zijn om door banken als een normale klant te worden behandeld.

Veel prostituees menen dat ze alleen in de prostitutie zonder diploma's snel aan geld te kunnen komen.

Het beeld van het snelle geld wordt nog extra vertekend doordat prostituees de neiging hebben hun verdiensten rooskleuriger voor te stellen dan ze zijn. Je gaat immers niet in een gestigmatiseerd beroep werken als daar geen goede reden voor is zoals hoge verdiensten. Niettemin beseffen prostituees dat de verdiensten niet zo riant meer zijn maar ze blijven hopen een enorme slag te kunnen slaan. De indruk dat er snel contant geld valt te verdienen wordt nog versterkt doordat de uitbetaling per dag of soms per week geschiedt, in plaats van per maand, zoals gebruikelijk in andere beroepen. Zo kwam een prostituee bij ons op kantoor met het verheugende bericht dat zij die dag 200 euro had verdiend. Toen we haar vroegen wat de dag daarvoor had opgeleverd, moest ze toegeven dat dit niets was.

Het duurt even voordat ze voordelen zien van een stabiele maandelijkse betaling. Wij hebben de grootste moeite om de dames voor te rekenen dat in loondienst werken, binnen of buiten de prostitutie, weliswaar niet dagelijks geld 'cash in het handje' oplevert, maar wel wekelijks of maandelijks een geregeld inkomen. Een prostituee die De Rode Draad hulp vroeg bij het uittreden gaf toe dat ze 'een gat in haar hand had'. Ze was naar de hulpverlening gestuurd. 'Maar ik kan toch moeilijk naar de dokter gaan om te vragen of hij het met euro's wil dichten en daarna hechten?'

Het denken op lange termijn past niet bij het werk; geld verdienen staat voorop en wel hier en nu. Dat grensoverschrijding op ieder gebied nadelig kan zijn voor het fysiek en mentaal welzijn, is iets waar ze liever niet aan willen denken. En de meeste mensen in het prostitutiewerk stimuleren dit ook niet. De meeste exploitanten zijn geen *role models* van goede werkgevers en hebben ook zelden of nooit een lange termijn planning.

Prostitutie lijkt een manier om snel van schulden af te komen, een vorm van werk waarin je ter plekke moet investeren. Carrièreplanning op de lange termijn in de prostitutie is iets ongehoords, je doet het immers maar 'tijdelijk'. De opbrengsten moeten zo snel mogelijk worden uitgegeven. Dit idee stamt uit de tijd dat al het geld zwart was, dus eigenlijk alleen maar diende voor de aanschaf van consumptieartikelen op de korte termijn. Slechts een enkeling heeft gespaard en heeft een aardig kapitaaltje. Wij kennen ook heel weinig vrouwen die rijk zijn geworden van de prostitutie.

Competenties

Prostituees hebben in hun oude beroep vaardigheden opgedaan die ze wel degelijk in een nieuwe werksituatie kunnen gebruiken. Zij beseffen dit echter in de regel niet. Met andere woorden, ze kennen hun competenties niet. Aangezien CWI's en andere instellingen prostitutie niet als relevante werkervaring zien, herkennen zij die ook niet. Competenties worden gedefinieerd als een herkenbaar gedragspatroon dat zich gedurende langere tijd, regelmatig en onder verschillende omstandigheden herhaalt. Competenties vormen een karakteristiek gedrag van een persoon. Het gaat om het gedrag dat in oorzakelijk verband staat met effectief of zelfs superieur presteren in het werk of in een andere situatie. Met andere woorden, het betreft kenmerkend gedrag van uit het standpunt van efficiëntie in werk en organisatie. Een competentie kan ook gedefinieerd worden als een functievereiste. Gedrag, vaardigheid, handeling waartoe de medewerker bevoegd, bereid en in staat is. De

bevoegdheid moet soms blijken uit afzonderlijk te benoemen officiële certificaten of diploma's.

Teneinde de competenties te meten, heeft De Rode Draad in 2000-2001 meegewerkt aan een internationaal project. Dank zij dit project van de Europese Commissie is onder Nederlandse, Italiaanse en Duitse prostituees een competentieprofiel opgezet. Tevens is er een training ontwikkeld waarin de capaciteiten van de vrouwen naar voren kwamen. Dit kan als uitgangspunt dienen voor verdere beroepsoriëntatie buiten de prostitutie. Dit was het zogeheten Anako Project: Analysen der Kompetenzprofile von Prostituierten als Voraussetzungen fuer die Sozio-Professionelle Integration in der Ersten Arbeitsmarkt, (ANAKO) Vijf competenties kwamen te voorschijn:

1. Prostituees kunnen een uitnodigende sfeer scheppen voor hun klanten;
2. Prostituees managen zelf hun werk.
3. Prostituees hebben veel kennis van hygiëne en lichaamsverzorging.
4. Prostituees kunnen goed onderhandelen.
5. Prostituees zijn gedisciplineerd als het om hun werk gaat.

Er bestaat in ieder geval één organisatie waar ervaring als prostituee op prijs wordt gesteld. Sommige ex prostituees leren via vrijwilligerswerk, anderen via veldwerk hoe het is om in een organisatie te functioneren. In de bijlage over de competenties van veldwerkers valt te lezen dat het werken bij De Rode Draad ook competenties ontwikkelt

Bijzondere groepen

Een bijzondere groep van uittreeders zijn de slachtoffers van mensenhandel die in de zogeheten B9 regeling terecht zijn gekomen. Deze regeling houdt in dat vrouwen – en mannen – die aangifte van mensenhandel hebben gedaan, als getuige voor de duur van de rechtszaak een tijdelijke verblijfsvergunning krijgen.

Zij verkeren vaak in een isolement en kunnen hun ervaringen niet delen. In deze moeilijke situatie moeten zij een manier zien te vinden om hun leven weer op te pakken. Zij zijn veelal op zoek naar een zinvolle dagbesteding die een bijdrage kan leveren aan een nieuw bestaan. Gelukkig heeft minister Verdonk inmiddels bepaald dat deze mensen – vooral vrouwen – arbeid mogen verrichten. Dit biedt hen ook de kans om als veldwerker van De Rode Draad actief te worden.

Een tweede bijzondere groep vormen de prostituees met een zwaar psychisch en/of verslavingsprobleem. Het succesvol laten uittreden van deze prostituees vereist de betrokkenheid van specifieke deskundigen op het gebied van verslavingszorg en/of psychiatrie. Deze vrouwen kunnen immers niet in het veldwerkproject worden geplaatst, maar we zullen ze wel altijd doorverwijzen naar gespecialiseerde instanties.

Ten derde zijn er oudere migranten prostituees die ooit getolereerd werden en nu op grond van bijvoorbeeld een huwelijk een legale status hebben. Velen onder hen leven in een isolement, zijn gescheiden van hun Nederlandse partner, beheersen de Nederlandse taal amper en wonen nog op de werkplek.

Velen onder hen zouden graag minder willen werken of helemaal stoppen, maar kunnen dat niet, omdat hun gezin in de landen van herkomst afhankelijk van hen zijn en omdat ze geen perspectieven hebben.

De rol van klanten bij het uitstappen

Veel vrouwen die gaan werken in de prostitutie gaan ervan uit dat het een tijdelijke baan is en komen er jaren later pas achter hoeveel tijd er is verstreken.

Er zijn veel meer vrouwen op eigen kracht overgestapt naar een andere baan dan met behulp van een CWI. Het stigma was is en blijft de grootste hindernis om zich via de officiële instanties hierbij te laten helpen. Daarom maken de meeste vrouwen dankbaar gebruik van de diensten van klanten.

Vooraf vaste klanten spelen een belangrijke rol bij het overstappen van de prostitutie naar ander werk. Ondernemers bieden hun een baan aan in hun bedrijf, of in een zaak van een van hun relaties. Ook komt het voor dat zij financiële steun bieden aan hen die een eigen bedrijfje ambiëren of willen gaan studeren.

Anna en Sasha zijn daar voorbeelden van

Anna is kunstenares. Ze verdient bij in de prostitutie omdat ze van de verkoop van haar werk niet kan leven. In de club waar ze werkt leert ze een klant kennen. Het botert wel tussen de twee en de klant besluit dat hij haar wel wil helpen zodat zij meer tijd aan kunst kan besteden. Hij helpt haar met het organiseren van een expositie en zorgt ervoor dat haar huur wordt betaald. De noodzaak om haar inkomsten aan te vullen met prostitutie verdwijnt.

Sasha voerde altijd al het hoogste woord en was altijd al handig in het vragen van gunsten en cadeaus. Op een dag ziet ze op haar werk een klant waarvan al snel duidelijk wordt dat hij er warmpjes bij zit en een zwak voor vrouwen heeft. Zij besluit er werk van te maken en zorgt ervoor dat ze de klant ook buiten de club ontmoet. Ze weet de man ervan te overtuigen dat ze uit de prostitutie wil en dat ze heel goed haar eigen zaak zou kunnen runnen. De man is overtuigd van haar capaciteiten en besluit haar geld te lenen zodat ze haar bedrijf kan openen. Dat was al een aantal jaren geleden maar haar zaak bestaat nog steeds.

Het verhaal van de zingende marktkramer

De zingende marktkramer is kind aan huis in bordelen en heeft in de loop der jaren een neus gekregen voor vrouwen die niet (meer) van harte in de prostitutie werken. Hij is ervan overtuigd dat geld geven gelijk staat aan zachte heelmesters die stinkende wonden maken maar wil wel de helpende hand bieden. Hij heeft mensen nodig voor de verkoop van zijn producten en aangezien hij eigen baas is kan hij ook zelf bepalen wie hij als personeel aantrekt. De man biedt de vrouwen een baan aan waarbij hard gewerkt moet worden tegen een beloning die hoger ligt dan het minimum loon. Sommigen hebben vanuit zijn bedrijf een ingang gevonden om verder te solliciteren. Op deze manier heeft de klant al zeker acht vrouwen uit de prostitutie laten stappen zonder dat zij hoefden uit te leggen wat ze de laatste tijd hadden gedaan.

Conclusies

Wij merken dat

1. Het uitstappen uit prostitutie geleidelijk gaat. De meeste prostituees stoppen pas nadat ze een tijdje parttime zijn gaan werken. Een radicale breuk met het verleden, is eveneens bij andere beroepen, te moeilijk. Men mist immers de vroegere collega's en tengevolge van het stigma kan men met bijna niemand over ervaringen in het verleden spreken. De Rode Draad zoekt nog een manier om hier op in te spelen door verzoeken voor bijeenkomsten te honoreren. Uit het verleden weten we dat deze bijeenkomsten heel slecht bezocht werden.
2. Prostituees geen idee hebben dat ze tijdens hun werk in de prostitutie bepaalde competenties hebben opgedaan, zoals sociale vaardigheden en mensenkennis. (zie bijlage onder competenties.)
3. Prostituees werkervaring in andere arbeidsorganisaties dan prostitutie missen.

4. De alles overheersende angst door het verleden achtervolgd te worden blijkt terecht te zijn

Competenties

Prostituees hebben in hun beroep vaardigheden opgedaan die ze wel degelijk in een nieuwe werksituatie kunnen gebruiken. Zij beseffen dit echter in de regel niet. Met andere woorden, ze kennen hun competenties niet. Aangezien CWI's en andere instellingen prostitutie niet als relevante werkervaring zien, herkennen zij die ook niet. Competenties worden gedefinieerd als een herkenbaar gedragspatroon dat zich gedurende langere tijd, regelmatig en onder verschillende omstandigheden herhaalt. Competenties vormen een karakteristiek gedrag van een persoon. Het gaat om het gedrag dat in oorzakelijk verband staat met effectief of zelfs superieur presteren in het werk of in een andere situatie. Met andere woorden, het betreft kenmerkend gedrag vanuit het standpunt van efficiëntie in werk en organisatie. Een competentie kan ook gedefinieerd worden als een functievereiste. Gedrag, een vaardigheid of handeling waartoe de medewerker bevoegd, bereid en in staat is. De bevoegdheid moet soms blijken uit afzonderlijk te benoemen officiële certificaten of diploma's.

Teneinde de competenties te meten, heeft De Rode Draad in 2000-2001 meegewerkt aan een internationaal project. Dank zij dit project van de Europese Commissie is voor Nederlandse, Italiaanse en Duitse prostituees een competentieprofiel opgezet. Tevens is er een training ontwikkeld, waarin de capaciteiten van de vrouwen naar voren kwamen. Dit kan als uitgangspunt dienen voor verdere beroepsoriëntatie buiten de prostitutie. Het ging om het zogeheten Anako Project, Analysen der Kompetenzprofile von Prostituierten als Voraussetzungen für die Sozio-Professionelle Integration in der Ersten Arbeitsmarkt, (ANAKO) Vijf competenties kwamen te voorschijn:

5. Prostituees kunnen een uitnodigende sfeer scheppen voor hun klanten.
6. Prostituees managen zelf hun werk.
7. Prostituees hebben veel kennis van hygiëne en lichaamsverzorging.
8. Prostituees kunnen goed onderhandelen.
5. Prostituees zijn gedisciplineerd als het om hun werk gaat.

Er bestaat in ieder geval één organisatie waar ervaring als prostituee op prijs wordt gesteld. Sommige ex-prostituees leren via vrijwilligerswerk, anderen via veldwerk hoe het is om in een organisatie te functioneren.

Bijzondere groepen

Een bijzondere groep van uittrekers zijn de slachtoffers van mensenhandel die in de zogeheten B9 regeling terecht zijn gekomen. Deze regeling houdt in dat vrouwen (en mannen) die aangifte van mensenhandel hebben gedaan, als getuige voor de duur van de rechtszaak een tijdelijke verblijfsvergunning krijgen.

Zij verkeren vaak in een isolement en kunnen hun ervaringen niet delen. In deze moeilijke situatie moeten zij een manier zien te vinden om hun leven weer op te pakken. Zij zijn veelal op zoek naar een zinvolle dagbesteding die een bijdrage kan leveren aan een nieuw bestaan. Gelukkig is inmiddels bepaald dat deze mensen, vooral vrouwen, arbeid mogen verrichten. Dit biedt hen ook de kans om als veldwerker van De Rode Draad actief te worden.

Een tweede bijzondere groep vormen de prostituees met een zwaar psychisch en/of verslavingsprobleem. Het succesvol laten uittreden van deze prostituees vereist de betrokkenheid van specifieke deskundigen op het gebied van verslavingszorg en/of psychiatrie. De Rode Draad zal deze vrouwen altijd doorverwijzen naar gespecialiseerde instanties.

Ten derde zijn er oudere migranten prostituees die ooit getolereerd werden en nu op grond van bijvoorbeeld een huwelijk een legale status hebben. Velen onder hen leven in een isolement, zijn gescheiden van hun Nederlandse partner, beheersen de Nederlandse taal amper en wonen nog op de werkplek. Velen onder hen zouden graag minder willen werken of helemaal stoppen, maar kunnen dat niet, omdat hun gezin in de landen van herkomst afhankelijk van hen zijn en omdat ze geen perspectieven op ander werk hebben.